

ZÁRÓ SZAKMAI JELENTÉS
MECENATÚRA (MEC_21) pályázat
4. ALPROGRAM (MEC_K_21)

Tudományos kiadványok, szakkönyvek papíralapú és egyidejűleg nyílt hozzáférésű elektronikus formátumban történő megjelenésének támogatása

EPR pályázat azonosító: **1045075**

Pályázó kutató: **Nagy Sándor**

Befogadó intézmény: **Budapest Főváros Levéltára (BFL)**

1. A megjelent kiadvány címe: „Vadházasság” Pesten – válás Budán. Egy budai orvos mozaikcsaládjának története a 19–20. században

2. A kiadvány műfaja és nyelve: családtörténeti monográfia, magyar

3. A kiadvány megjelenésének időpontja (év, hónap): 2023 március

4. A papíralapú kiadvány megjelent példányszáma: 1400

5. A papíralapú kiadvány terjesztésének módja: intézményi, könyvesbolt-hálózat (Libri, Írók Boltja, Penna)

6. A nyílt hozzáférésű (Open Access) elektronikus kiadvány formátuma: pdf (web)

7. A nyílt hozzáférésű (Open Access) elektronikus kiadvány elérhetősége:

BFL intézményi honlap

<https://bparchiv.hu/kiadvanyok/vadhazassag-pesten-valas-budan-egy-budai-orvos-mozaikcsaladjanak-tortenete-19-20>

BTK TTI intézményi honlap

<https://tti.abtk.hu/kiadvanyok/kiadvanytar/online-kiadvanyok/nagy-sandor-vadhazassag-pesten-valas-budan-egy-budai-orvos-mozaikcsaladjanak-tortenete-a-19-20-szazadban>

8. A papíralapú kiadvány igényes, magas színvonalú és minőségű nyomdai megjelenése tekintetében tett vállalások mennyiben teljesültek (max. 1000 karakter):

A lektori vélemény nyomán került sor a könyvben tárgyalt szövevényes családi kapcsolatok vizualizált megjelenítésére családfák formájában, egyes családok leszármazásának ábrázolására és egy áttekintő családfa elkészítésére is. Utóbbit kivehető mellékletként az olvasó tetszése szerint használhatja a mondanivaló alaposabb megértésére.

A családfák grafikai tervezésével, azok magas színvonalú elkészítése és egységes arculatának biztosítása végett, Szabó Ferenc grafikust bíztuk meg.

A könyvben előforduló fontosabb helyszínek ábrázolására a BTK TTI munkatársa, Nagy Béla a belső borítókra egy Magyarország- és egy Budapest-térképet készített a szerző tervei alapján.

A kötethez kivehető színes könyvjelző is készült.

A kötet illusztrálásához, a családi tulajdonban található fényképek másolásának és közlési jogának biztosítása mellett, egy a tárgyalt történet szempontjából kiemelt jelentőségű debreceni családi festmény esetében professzionális reprodukció is készült.

A kötethez hely- és személynévmutató mellett tárgymutató is készült.

A kötet nyomdai előkészítésének koordinálását, valamint a borító és védőborító grafikai tervezését a BTK TTI tudományos információs osztálya végezte Kovács Éva vezetésével a kiadó intézmények közötti megállapodás értelmében. A borítók tervezésének és az olvasószerkesztésnek a költségeit a TTI állta, ezek nem kerültek elszámolásra.

9. A nyílt hozzáférésű (Open Access) elektronikus kiadvány korszerű technológiát képviselő, felhasználóbarát, magas minőségű kiadása tekintetében tett vállalások mennyiben teljesültek (max. 1000 karakter):

Az elektronikus kiadás tekintetében egyeztettünk a kiíróval, miszerint eleget tesz a nyílt hozzáférés követelményének a letölthető pdf formátum is, így nem került sor ePub vagy mobi fájl generálására. Ez utóbbiak esetében problémát jelentett volna az illusztrációk (például a szöveg megértését elősegítő családfák), valamint a jegyzetapparátus felhasználóbarát elhelyezése, ezért döntöttünk a kötet nyomdai képét megtartó e-pdf formátum mellett. A könyv elektronikus változata felkerült a kiadó intézmények honlapjaira.

10. A benyújtott projekttervben vállalt és a teljesített célok közötti eltérések bemutatása, indoklása (pl. a terjesztés módja, példányszám, elektronikus kiadvány formátuma stb.) (max. 1000 karakter):

A pályázat elnyerése idején a kézirat már elkészült, ugyanakkor – lényegében az utolsó pillanatig – további kutatások voltak folyamatban, amelyek során a tartalom jelentősen módosult, kiegészült, gazdagodott. Így a tervezett 800.000 karakter és 50 kép helyett végül 2023 tavaszán 1.023.065 karakter terjedelmű kézirat nyomdai kivitelezése történt meg, 78 képpel, valamint 13 ábrával (családfával), térképes oldalakkal és egy kivehető családfa-melléklettel.

A lektor javaslatára a könyv címe az alábbiak szerint módosult:

„Vadházasság” Pesten – válás Budán. Egy budai orvos mozaikcsaládjának története a 19–20. században”

A tartalom bővülése miatt a könyv, a tervezett műnyomó helyett, ofszet papíron jelent meg. A terjedelem mintegy 25%-os növekedése ezt a döntést tette szükségessé, hiszen ellenkező esetben, műnyomó papír alkalmazása esetén, a könyv mérete a kézbe vehetőséget és a könnyű használatot, az olvashatóságot – tehát a kiadás alapvető célkitűzését – nehezítette volna meg.

A nyomdai költségek drágulása a vártnál kisebb mértékű volt, ami lehetővé tette a kiadványszám jelentős növelését (800 helyett 1400 példány).

11. A kiadvány tartalmának ismertetése (max. 2000 karakter):

A kiadvány tartalma a pályázatban ismertetetthez képest csak bizonyos részleteiben, tartalmát tekintve nem változott.

A kiadott könyv műfaja családtörténeti monográfia, amely a szaktudományos közeg mellett a művelt hazai olvasóközönség számára, átélhetően – konkrét személyek példáján, egyéni és családi sorsokon keresztül – teszi elérhetővé egy másfél évtizedes kutatás fontosabb eredményeit.

A monográfia középpontjában egy győri születésű, budai orvos, Vörös Richárd (1845–1913) házasságai (élettársi kapcsolata) és családi életének változásai (özvegyülései és válása) állnak, amivel kapcsolatban számos levéltári forrás, anyakönyvi bejegyzés, valamint a leszármazottak birtokában lévő fénykép, irat maradt fenn.

Tágabban a szülők és nagyszülők, a gyerekek és az unokák generációjának életét követve, a könyv olyan kérdésekre keresi a választ, hogy mit jelentettek „alulnézetből” a történeti szakirodalomban gyakran emlegetett „makroszintű” demográfiai, gazdasági-társadalmi változások, különös tekintettel a várható élettartamok növekedésére (az özvegyülések visszaszorulására), továbbá – többségében budapesti (pest-budai) családokról lévén szó – az iparosodásra és városiasodásra.

A monográfia *közéletlebről* foglalkozik a 19. század végi–20. század eleji házasságok „válságával”, a válások társadalmi következményeivel, az elvált élet korabeli lehetőségeivel és az ún.

mozaikcsaládok kérdéskörével (olyan családokkal, amelyekben az egyik házastárs nem vér szerint kötődik a közös háztartásban élő gyerekekhez). A csökkenő házastársi halálozást ugyanis a korszakban kezdte „felváltani” a házassági kötelék terjedő felbontása: ez utóbbi merőben új élethelyzeteket eredményezett, amelyek kezeléséhez azonban az özvegyülések mintaként szolgálhattak.

Végül – és ez a pályázat benyújtása után folytatott kutatások legfontosabb hozadéka – a következő egy-két nemzedék kollektív és egyéni sorsán keresztül a családi háttér és a társadalmi mobilitás összefüggéseit, a családi traumák továbbélését, a családi emlékezet „korrekcióit” követhetjük nyomon, illetőleg a felejtés „beszédességét” láthatjuk Vörös Richárd háttérbe szorított törvénytelen (örökbe fogadott) gyerekei és azok leszármazottai esetében.

Kelt: Budapest, 2023. szeptember 26.

.....

Pályázó kutató aláírása (vagy fokozott biztonságú elektronikus aláírás és időbélyegző)